

ISSN 2181-7839

XALQ TA'LIMI

PUBLIC EDUCATION

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
XALQ TA'LIMI VAZIRLIGINING
ILMIY-METODIK JURNALI

SCIENTIFIC-METHODICAL JOURNAL
MINISTRY OF PUBLIC EDUCATION OF THE
REPUBLIC OF UZBEKISTAN

6
2021
(noyabr-dekabr)

www.pubedu.uz

<https://t.me/xalqtaлимijn>

XALQ TA'LIMI

ISSN 2181-7839

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI XALQ TA'LIMI VAZIRLIGINING
ILMIY-METODIK JURNALI

Muassis:
O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi

PUBLIC EDUCATION

SCIENTIFIC-METHODICAL JOURNAL
MINISTRY OF PUBLIC EDUCATION OF THE
REPUBLIC OF UZBEKISTAN

2021

6

(noyabr-dekabr)

Jurnal 1918-yil dekabr oyidan chiqa boshlagan
O'zMAA tomonidan 2013-yil 4-martda qaytadan ro'yxatga olinib, 0104-raqamli guvohnoma berilgan.

TOSHKENT

TAHRIRIYAT

- 4 Muloqot madaniyati o'qituvchilarning kasbiy kompetentligining asosiy omili

TA'LIM VA TARBIYA NAZARIYASI

- R. Djurayev 6 Mustaqil O'zbekistonda ma'naviy-axloqiy g'oyalarning rivoji
M. Inoyatova
F. Karimova 11 O'quv jarayonida talabalarda kasbiy kompetensiyani shakllantirish
H. Begimqulov 16 Pedagogning axborot muhitida rivojlantirish muammolari va axborot kompetenligi mazmuni
M. Umaraliyeva 20 Innovatsion faoliyatni takomillashtirish asosida o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish mazmuni
U. Mahkamov 25 Yangi O'zbekiston yoshlarini tarbiyalashda o'qituvchi kompetensiyasi
D. Mahkamov
M. Madiyarova 29 Talabalarda mustaqil ta'lim jarayonida kreativ fikrlash malakalarini shakllantirish

TA'LIM VA TARBIYA METODIKASI

- J. Xusanov 33 Geometriya fanidan uslubiy ishlanmalar tayyorlashda axborot kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish samaradorligi
N. Shamsiddinov
B. Quvonov
R. Safarova 36 Tibbiyot xodimlarini tayyorlashda fizika fanini o'qitishning o'ziga xos jihatlari
M. Xaydarova 41 Boshlang'ich ta'lim jarayoniga individual yondashuvni tatbiq etish yo'llari
K. Karimova 44 Boshlang'ich sinf o'quvchilarida mantiqiy masalalar yordamida matematik tafakkurni shakllantirish xususiyatlarini o'rganish
N. Akbarova 49 O'rta tibbiy ta'limni kompetentlikka asoslangan yondashuv asosida rivojlantirish metodikasi
L. Namazbayeva 52 Bolalarni tabiat bilan tanishtirish usul va texnologiyalari
D. Kenjaboyeva 57 Xorijiy til o'qituvchilarida deontologiya va kasbiy kompetentlikni shakllantirishning ilmiy-pedagogik asoslari
B. Karimov 61 Talabalarda metrologiya, standartlashtirish va sertifikatlashtirish fanini o'qitish metodikasini takomillashtirish mexanizmlari

TA'LIM SIFATI: MAZMUN VA MOHIYAT

- N. Karimova 64 Professional ta'limda kasbiy-pedagogik kompetensiyalarini baholash mezonlari
F. Abdullayev 68 Tabiiy fan (science) bo'yicha boshlang'ich sinf o'quvchilarini baholash yondashuvlari

ZAMONAVIY TA'LIM TEXNOLOGIYALARI

- F. Berdibekova 75 Innovatsion yondashuv asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilariga "Tarbiya" darsini tashkil etishni o'rgatish texnologiyasi

Z. Boymurodova	80	Oilada bolalarni tarbiyalashda milliy va umuminsoniy qadriyatlarning o'rni
M. Mahmudov	84	Akmeologik yondashuv asosida bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilari pedagogik mahoratini rivojlantirish
Sh. Abduraxmanov	89	Talaba-yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashning o'ziga xos xususiyatlari
Z. Raximov	93	Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalarining samarali imkoniyatlaridan foydalanishning ahamiyati

MILLIY TA'LIM TEXNOLOGIYALARI

H. Safojev	97	Talabalarni harbiy vatanparvarlik ruhida tarbiyalash mazmuni
------------	----	--

ILM, MA'RIFAT VA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR

F. To'rabekov	101	"Texnologiya fanini o'qitish metodikasi" fani bo'yicha multimediali elektron darslik yaratish metodikasi
S. Ruzmetova	104	Talabalar bilimi transformatsiyasida raqamli texnologiyalarning o'rni
A. Tolametov	108	Umumta'lim maktablarda jismoniy tarbiya fanida zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanishning dolzarb muammolari

PSIXOLOGIYA

Z. Yulchiyeva	112	O'qitishning didaktik vositalari va ularning ijtimoiy-pedagogik, psixologik ahamiyati
---------------	-----	---

INKLYUZIV TA'LIM

O. Musurmanova, G. Solihova	115	Nogiron bolalarni ijtimoiylashtirishning huquqiy-nazariy asoslari
K. Todjibayeva	119	Xalq ta'limi tizimida inklyuziv ta'limni amaliyotga joriy etish: muammo va yechimlar
S. Mamatova	123	Innovatsion yondashuv asosida umumiy o'rta ta'lim muassasalarida pedagogik jarayonlarni tashkil etish va boshqarishni takomillashtirish

MAKTABGACHA TA'LIM

N. Abdullayeva	126	Maktabgacha ta'limga klasterli yondashuv tatbiq etish orqali ta'lim sifati samaradorligini oshirish
----------------	-----	---

ТЕОРИЯ ОБРАЗОВАНИЯ И ВОСПИТАНИЯ

Ш. Муслимов	130	Педагогические условия формирования графической компетентности у будущих учителей технологии
-------------	-----	--

МЕТОДИКА ОБРАЗОВАНИЯ И ВОСПИТАНИЯ

M. Atoeva	133	Значение физического эксперимента в обучении физике и методика его организации на уроках
-----------	-----	--

ФИЗИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА И СПОРТ

И. Шералиев	139	Допризывная подготовка молодежи в процессе школьного физического воспитания
-------------	-----	---

Husen SAFOYEV,

Buxoro davlat universiteti harbiy ta'lim fakulteti mustaqil izlanuvchisi

TALABALARNI HARBIY VATANPARVARLIK RUHIDA TARBIYALASH MAZMUNI

Annotatsiya

Maqolada Vatanparvarlik tushunchasi harbiy vatanparvarlik bilan chambarchas bog'liq bo'lib, yoshlarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalashning maqsadi – ularda jamiyatning turli tarmoqlari, ayniqsa, harbiy soha bilan aloqador bo'lgan davlat xizmati turlarida faollik ko'rsatish yoritib berilgan. Shu bilan bir qatorda tinch va harbiy sharoitda Konstitutsiya va harbiy burchga sadoqatli bo'lish, ularda o'z yurti, xalqi taqdiri uchun yuksak mas'uliyat va javobgarlik kabi muhim xususiyatlarni shakllantirish bo'yicha ustuvor vazifalar tahlil qilingan.

Kalit so'zlar. Talaba-yoshlar, harbiy vatanparvarlik, Vatanparvarlik ta'lim, tarbiya, tarixiy tajribalar, konstitutsiya, milliy armiya, mardlik, botirlik, jonkuyarlik.

В статье понятие патриотизма тесно связано с военным патриотизмом, целью воспитания молодежи в военно-патриотическом духе является проявление активности в различных сферах жизни общества, особенно в видах государственной службы, связанных с военной сферой. В то же время были проанализированы приоритетные задачи по формированию таких важных качеств, как верность Конституции и воинскому долгу в мирных и военных условиях, высокая ответственность и ответственность за судьбу своей страны и народа.

Ключевые слова. Студенческая молодежь, военный патриотизм, патриотическое воспитание, воспитание, исторический опыт, Конституция, национальная армия, храбрость, хакерство, бодрость.

In the article the concept of patriotism is closely related to military patriotism, the purpose of educating young people in the military-patriotic spirit is to show activity in various branches of society, especially in the types of civil service associated with the military sphere. At the same time, priority tasks on the formation of such important features as loyalty to the Constitution and military duty in the peaceful and military conditions, high responsibility and responsibility for the fate of their country and people were analyzed.

Key words. Student-youth, military patriotism, patriotic education, upbringing, historical experiences, constitution, national army, bravery, hacking, vivacity.

Ma'lumki, Vatan, uning himoyasi, vatanparvarlik to'g'risida O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 52-moddasida: "O'zbekiston Respublikasini himoya qilish – O'zbekiston Respublikasi har bir fuqarosining burchidir", deb belgilab qo'yilgan. Shunday ekan, oliy ta'lim muassasalarida talabalariga ushbu haqiqatni muntazam tushuntirishimiz, ta'kidlashimiz, shu tariqa Vatanga sadoqat va vatanparvarlik tuyg'usini ularning ongi va qalbida mustahkam qaror toptirish lozim.

Vatan hissi – bu o'z ona yurti, xalqini sevis, hurmat qilish, qadriga yetish demakdir. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev "Biz yoshlarga doir davlat siyosatini hech og'ishmasdan, qat'iyat bilan davom ettiramiz. Nafaqat davom ettiramiz, balki bu siyosatni eng ustuvor vazifamiz sifatida bugun zamon talab qilayotgan yuksak darajaga ko'taramiz. Yoshlarimizning mustaqil fikrlaydigan, yuksak intellektual va ma'naviy salohiyatga ega bo'lib, dunyo miqyosida o'z tengdoshlariga hech qaysi sohada bo'sh kelmaydigan insonlar bo'lib kamol topishi, baxtli bo'lishi uchun davlatimiz va jamiyatimizning bor kuch va imkoniyatlarini safarbar etamiz", deb ta'kidlagan.

Oliy ta'lim muassasalarida talabalarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash uchun quyidagi asosiy vazifalarni hal qilish talab etiladi:

- talaba-yoshlarni Vatanga sadoqat ruhida tarbiyalash, ularning qalbi va ongiga o'zining ona yurti himoyasi sharaflari va muqaddas burch ekanligini chuqur singdirish;
- xalqimizning milliy madaniyati, qadriyatlari, jonajon Vatanimizning mustaqilligi va ravnaqi yo'lida fidokorona kurashgan milliy qahramonlarimiz bilan faxrlanish, ularga munosib bo'lish tuyg'usini shakllantirish;
- yoshlarda O'zbekiston Respublikasi Milliy armiyasining qudrati, kuchi va salohiyatiga bo'lgan ishonch hissini kuchaytirish;
- yoshlarni milliy armiyamiz sha'ni va g'ururini himoya qilishga o'rgatish;
- yoshlar ongiga vatanimizni turli yot oqimlar, g'oyalar, terroristik tashkilotlar xurujidan himoya qilish zarurligini uqtirish, buning uchun juda katta jonbozlik ko'rsatish, turli ichki va tashqi tahdidlarga qarshi mafkuraviy immunitetni shakllantirish;
- yoshlarda mamlakatimiz sarhadlarini himoya qilish, chegaradosh mamlakatlar va jahonda ro'y berayotgan siyosiy-ijtimoiy jarayonlarga milliy manfaatlarimizdan kelib chiqqan holda yondashish ko'nikmalarini shakllantirish;
- yoshlarda murakkab vaziyatlarda tezkor va mustaqil qaror qabul qilish, zamonaviy harbiy-texnika va axborot kommunikatsion vositalardan samarali foydalanish malakasini qaror toptirish.
- 2002-yil 12-dekabrda "Umumiy harbiy majburiyat va harbiy xizmat to'g'risida" O'zbekiston Respublikasining Qonuni "Fuqarolarni harbiy xizmatga tayyorlash" nomli 2-bobi 12-moddasida chaqiriluvchilarni harbiy xizmatga tayyorlash va bunda quyidagilarni amalga oshirish belgilab berilgan.

Jumladan:

- chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlik;
- chaqiriluvchilarning harbiy-texnika mutaxassisliklari bo'yicha tayyorgarligi;
- oliy harbiy ta'lim muassasalariga o'qishga kirishga tayyorgarlik;
- jismoniy tayyorgarlik, davolash-sog'lomlashtirish ishlari;
- umumta'lim tayyorgarligi;
- vatanparvarlik ruhida tarbiyalash.

Talaba-yoshlarni harbiy vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda yuqorida ta'kidlanganidek, ularni avvalambor, oliy harbiy ta'lim muassasalariga qamrab olish kerak.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 4-avgustdagi "O'zbekiston Respublikasi Qurolli kuchlari harbiy xizmatchilarining ma'naviy-ma'rifiy saviyasini oshirish tizimini tubdan takomillashtirish to'g'risida" PQ-3898-son qarori 1-ilovasi bilan "O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlari tizimida ma'naviy-ma'rifiy ishlar samardorligini oshirish konsepsiyasi" tasdiqlandi.

Konsepsiyaning asosiy maqsadi mustaqil, keng dunyoqarash va fikrlashga ega,

iymon-e'tiqodi va irodasi mustahkam, ma'naviyatli va fidoyi, ajdodlarimizning bebaho merosiga tayanib yashaydigan barkamol shaxs – Vatan himoyachilarini tarbiyalash, ularning dunyoqarashlarini, mantiqiy, ijodiy va tahliliy fikrlash doirasini kengaytirish, ona Vatan taqdiri uchun yuksak mas'uliyat va javobgarlik kabi muhim xususiyatlarni shakllantirishdan iborat.

Ushbu konsepsiyada bir qator vazifalar ham belgilab berilgan, ularni o'z vaqtida tizimli tarzda hal etish zarur. Buning uchun oliy ta'lim muassasalarida yo'l xaritalari ishlab chiqilishi, unda bu sohadagi barcha muammolar va ularni hal etish yo'llari, usullari ko'rsatilish lozim.

Yuqorida ta'kidlanganidek, talaba-yoshlarni harbiy vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda ushbu konsepsiyasining ahamiyati muhimdir. Konsepsiyada mamlakatda amalga oshirilayotgan yoshlarga oid davlat siyosatining asosiy ustuvor yo'nalishlari va tamoyillari asosida ishlab chiqilgan bo'lib, hozirgi murakkab globallashuv davrida, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari shiddat bilan rivojlanib borayotgan bir sharoitda yoshlarni harbiy vatanparvarlik ruhida tarbiyalash bilan bog'liq dolzarb vazifalar va ularni hal etish yo'llari, davlat va nodavlat tashkilotlar, oila, mahalla, ta'lim-tarbiya institutlarining bu boradagi o'rni va ahamiyati, o'zaro hamkorligini milliy va xalqaro huquqiy me'yorlarni hisobga olgan holda belgilab berilgan. Konsepsiyada yoshlarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash masalasiga ma'nau va jismonan sog'lom avlodni tarbiyalashga oid yaxlit ta'lim-tarbiya tizimining uzviy va ajralmas bir qismi sifatida qaralib, 2017-2021-yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasi talablari asosida milliy va jahondagi ilg'or tajribalar, bugungi O'zbekiston hayotidagi real ijtimoiy-siyosiy o'zgarishlar bilan uyg'un ravishda takomillashtirish masalasiga alohida e'tibor qaratilgan. Ushbu Konsepsiyaning amalga oshirilishi O'zbekiston Respublikasi yoshlarida harbiy vatanparvarlik tuyg'usini yuksaltirish, Vatanga fidoyilik va sodiqlik bilan xizmat qilishga bo'lgan mas'uliyatini oshirish, milliy armiya saflarini zamonaviy bilim va professional malaka, mustahkam iroda, faol fuqarolik pozitsiyasini shakllantirishdan iborat.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 14-avgustdagi "Yoshlarni ma'naviy-axloqiy va jismoniy barkamol etib tarbiyalash, ularga ta'lim-tarbiya berish tizimini sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarish chora-tadbirlari to'g'risida" PQ-3907-son qarori 1-ilovasi bilan "Yoshlarni ma'naviy-axloqiy va jismoniy barkamol etib tarbiyalash, ularga ta'lim-tarbiya berish tizimini sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarish bo'yicha kompleks chora-tadbirlar dasturi" ishlab chiqilgan.

Ushbu dasturda yoshlarni harbiy vatanparvarlik ruhida tarbiyalash bosqichlari, amalga oshirish yo'llari, usullari belgilab berilgan.

- Eng asosiysi, oliy ta'lim muassasalarida talabalarni harbiy vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda ajdodlarimizning ma'naviy merosi, xalqimiz tomonidan yaratilgan ulkan qadriyatlar muhim o'rin tutadi. Ularni har tomonlama o'rganib, tahlil qilib, talabalarni harbiy vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda unumli foydalanish zarur.

Jumladan:

- ajdodlar ma'naviy merosi va xalqimiz tomonidan yaratilgan ulkan qadriyatlarning mazmun-mohiyatini zamonaviy pedagogik va AKT vositalari yordamida talabalar ongi va qalbiga yetkazish;

- mardlik, botirlik, jonkuyarlik va jasorat kabi insoniy sifatlar ulug'langan asarlarni targ'ib qilish maqsadida talaba-yoshlar orasida kitobxonlik kechalarini tashkil etish;

"Bu buyuk Vatan barchamizniki", "Vatanparvarlik – buyuk fazilat" "Mardlar qo'riqlaydi Vatanni" kabi mavzularda ko'rik-tanlovlar uyushtirish;

"Buyuk ma'rifatparvarlar vatanparvarlik haqida", "Ajdodlar merosi – avlodlar tarbiyasida", "Yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiya – davr talabi", "Harbiy vatanparvarlik tarbiyasi va oila" mavzularida referatlar tayyorlash;

"Yoshlarni harbiy vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda mahalla-ta'lim muassasasi va oila hamkorligi" rukni ostida muntazam ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar tashkil etish;

"Vatanimiz O'zbekiston", "Vatanparvarlik tarbiyasi", "Vatanga muhabbat tuyg'usi", "Men nechun sevaman, O'zbekistonni?" mavzularida badiiy kechalar, bahs-munozaralar o'tkazish;

II jahon urushi va Afg'onistonda bo'lib o'tgan jangu-jadallarda ishtirok etgan urush qatnashchilari bilan uchrashuvlar, davra suhbatlari uyushtirish.

Yuqorida tashkil etilishi sanab o'tilgan turli ko'rik-tanlovlar va tadbirlar g'oliblarini moddiy va ma'naviy jihatdan rag'batlantirish zarur. Ularni rag'batlantirishda shaffoflik, haqqoniylik tamoyillariga amal qilish kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi –T., O'zbekiston, 1992-yil.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi farmoni. <https://uza.uz/oz/documents/o'zbekiston-respublikasi-oliy-ta'lim-tizimini-2030-yilgacha-riv-09-10-2019>.
3. Shavkat Mirziyoyev. Buyuk kelajagimizni mard va oliyjanob xalqimiz bilan birga quramiz. –T.: O'zbekiston, 2017. –488-b.
4. Yoshlarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risidagi Vazirlar Mahkamasining qarori. (Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 23.02.2018-y., 09/18/140/0816-son)

Obuna indeks - 904

62021

XALQ TA'LIMI

